

Recente ontwikkelingen in het betalingsverkeer- en effectenverkeer

De Europese Commissie heeft een concept-Verordening opgesteld om einddata vast te stellen voor het gebruik van de nationale overschrijvingen en incasso's. Doel is de overgang naar een Europese betaalmarkt te versnellen. De Nederlandse marktpartijen verwelkomen de regelgeving, en prefereren één enkele einddatum ná 2013. Pin- en creditcardbetalingen vallen buiten de Verordening.

Nederlandse marktpartijen zijn een einddatum overeengekomen voor het nationale merk PIN: 31 december 2011. Dan is Nederland over op het 'nieuwe pinnen' met een veiliger (EMV-)chip op een pas die in een groot deel van Europa, en ook daar buiten, kan worden gebruikt. Deze overgang vordert goed.

Creditcards worden van oudsher internationaal goed geaccepteerd. Toch zien Nederlandse winkeliers liever dat klanten hun pinpas gebruiken. Dat blijkt uit onderzoek van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer. Winkeliers blijken creditcards vooral te accepteren omwille van de klantvriendelijkheid, omzet en/of concurrentie. Zij beschouwen de hogere kosten als nadeel.

Het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer verworpt een Aanbeveling van de Europese Commissie over de status van de euro als wettig betaalmiddel. De Aanbeveling houdt onder meer in dat winkeliers alle euro-bankbiljetten en -munten zouden moeten accepteren. Dit staat in een aantal opzichten haaks op de Nederlandse betaalpraktijk waarbij- in het kader van de maatschappelijke efficiency bij toonbankinstellingen- bij contante betalingen het totaalbedrag aan de kassa wordt afgerond op nul of vijf cent, en om veiligheidsredenen hoge coupures niet worden aangenomen.

Einddatum voor Nederlandse betaalproducten in zicht

In de zomer van 2010 heeft de Europese Commissie een ontwerp van een Verordening opgesteld om in heel Europa tot een einddatum te komen voor het gebruik van nationale overschrijvingen en incasso's in euro's. Deze 'Proposal for regulation for setting requirements for credit transfers and direct debits in euros' bepaalt het moment waarop girale betaalmiddelen uiterlijk aan Europese standaarden en regels moeten voldoen. Het gaat hierbij vooral om betalingen van bedrijven en consumenten. Zo moeten consumenten en bedrijven in betaalopdrachten straks het Internationale Bank Account Number (IBAN) gebruiken. Voor overschrijvingen is de voorgestelde overgangstermijn 12 en voor

incasso's 24 maanden. Als de Verordening begin 2011 van kracht wordt, zou dit betekenen dat Nederlandse overschrijvingen en Nederlandse incasso's, die andere productkenmerken en technische standaarden hebben dan de Europese, in respectievelijk 2012 en 2013, van de markt moeten zijn verdwenen. Dat is te snel volgens de Nederlandse marktpartijen. Zij hebben dit de Europese Commissie laten weten in een reactie op een marktconsultatie die begin juni is gehouden. Vanuit de Afstemgroep SEPA Nederland (ASN) van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer heeft de Nederlandse 'betaalgemeenschap' aangegeven een gereguleerde einddatum te verwelkomen, maar die datum niet vóór 2014 te willen. Bij een eerdere verplichte overgang heeft een meerderheid van de marktpartijen in Nederland niet genoeg tijd om rekening te houden met investeringscycli om soepel en efficiënt over te gaan. Bovendien acht de ASN één enkele einddatum voor overschrijvingen én incasso's veel efficiënter en transparanter dan de voorgestelde gescheiden einddata. Bedrijven zullen in één keer hun systemen en softwarepakketten willen vervangen en overgaan op de Europese betaalstandaarden.

In Europa is het overgrote deel van gebruikers en autoriteiten overtuigd dat één Europese betaalmarkt (SEPA, Single Euro Payments Area) zonder einddatum niet van de grond komt. Recente cijfers lijken dat te staven. Twee jaar na de introductie van de Europese overschrijving is het aandeel ervan in het totaal van alle overschrijvingen in het eurogebied 8,1%. De Europese incasso is op 1 november 2009 op de Europese markt gekomen, maar pas vanaf 1 november 2010 overal te gebruiken. Het marktaandeel in Europa is tot nu toe vrijwel nihil. De meerderheid van landen in Europa is wel voor gescheiden einddata voor overschrijving en incasso. Dit hangt in een aantal landen samen met het al vereenvoudigd zijn met de invoering van de Europese overschrijving, en/of met de relatief grote verandering die de Europese incasso betekent ten opzichte van het huidige nationale systeem. In Nederland spelen deze factoren veel minder. De komende maanden vindt nog de nodige politieke discussie plaats voordat de Europese besluitvormers een definitieve Verordening kunnen vaststellen.

Nederland gaat anders pinnen

De ontwerp-Verordening van een einddatum van nationale girale producten bevat geen voorschriften voor betalingen met de betaalpas, maar Nederland kent wel een nationale einddatum voor het betalen met het Nederlandse merk PIN. Het pinnen wordt aan internationale afspraken aangepast om onderdeel te kunnen worden van de Europese 'pinmarkt'. Daartoe moet Nederland over naar pinnen met een nationaal én internationaal te gebruiken merk en naar pinnen met een (EMV-)chip in plaats van met een magneetstrip. Voor de overgang naar het nieuwe pinnen zijn de Nederlandse marktpartijen zelf als einddatum 31 december 2011 overeengekomen.

Het nieuwe pinnen betekent dat Nederlandse consumenten bij winkels in Nederland en in de rest van Europa het merk Maestro en in de toekomst waarschijnlijk ook V PAY gaan gebruiken. Voor winkeliers betekent het dat ze de internationale merken nu ook voor binnenlandse transacties gaan accepteren. Zij moeten hiertoe hun contracten met de bank omzetten. Om het nieuwe pinnen met EMV-chip mogelijk te maken, voorzien banken de passen van een EMV-chip en passen zij de infrastructuur aan. Winkeliers zorgen ervoor dat hun betaalautomaten die chippassen kunnen lezen. De EMV-chip is moeilijk te kopiëren en daardoor een goed middel ter bestrijding van skimmingfraude, waarbij criminelen de magneetstrip kopiëren en de rekening van de kaarthouder plunderen.

De overgang naar het nieuwe pinnen is in volle gang. Verreweg de meeste Nederlandse betaalpassen

zijn voorzien van een EMV-chip. De pashouders kunnen de chipkaarten bij alle geldautomaten in Nederland gebruiken, maar nog niet bij alle betaalautomaten in de winkels. Hoewel 90% van die automaten de chips kan lezen, beschikte op 1 juli 2010 nog maar 1,5% over de software die het de houder van een chippas onmogelijk maakt om bij een EMV-terminal de magneetstrip nog te gebruiken. Die software (in jargon CTAP 3.1), met ook een meer veiliger versleuteling van de betaalgegevens, is noodzakelijk om het nieuwe pinnen grootschalig te kunnen uitrollen. Aan de brede uitrol gaan enkele pilots vooraf om ervaring op te doen met het nieuwe pinnen waarbij consumenten hun pas met chip in de betaalautomaat moeten laten zitten tot het einde van de transactie en dus voortaan moeten 'dippen' in plaats van 'swipen'. In juni is de eerste pilot gestart in Amsterdam, waar consumenten en winkeliers in ruim 30 winkels aan het nieuwe pinnen kunnen wennen. De eerste ervaringen zijn redelijk positief, maar er is ook een aantal verbeterpunten gesignaleerd. Zo dient de consument goed te worden begeleid bij de andere wijze waarop de betaalpas moet worden gebruikt (ook om langere rijen bij de kassa te vermijden) en hebben winkeliers de juiste gegevens nodig bij de back-office verwerking van EMV-betaaltransacties. Naar verwachting zijn deze kinderziekten snel te verhelpen. Later dit jaar volgen nog enige andere pilots, waarna het nieuwe pinnen zich als een olievlek over Nederland zal uitspreiden. Om het grote publiek te informeren, is voor 2011 een landelijke communicatiecampagne voorzien.

Ongeveer de helft van de accepterende bedrijven heeft ook het pincontract al omgezet. Bij deze bedrij-

Tabel Status EMV-migratie per 1-7-2010

	Aantal	% EMV	Invoering afgerond in
Betalpassen	22.242.000 ¹	90%	2010
Creditcards	5.800.000	99%	2010
Geldautomaten	8.500	100%	2008
Betaalautomaten	253.000 ²	90%	2011
<i>waarvan</i>			
<i>alleen hardware</i>	47.703	19%	
<i>hardware- & software (3.0)</i>	176.520	70%	
<i>hardware- & software (3.1)</i>	3.644	1,5%	

Bron: EPC en Currence.

¹ Exclusief betaalpassen die alleen in Nederland te gebruiken zijn.

² Actieve betaalautomaten (minimaal 1 transactie per maand).

ven kunnen consumenten in de overgangperiode zowel pinnen met magneetstrip (merk PIN) als met chip (merk Maestro). Het is de bedoeling dat Nederlandse consumenten op 1 januari 2012 in Nederland alleen nog met de chip kunnen pinnen. Meer informatie over de migratie naar het nieuwe pinnen is te vinden op www.hetnieuwepinnen.nl.

Waarom winkeliers creditcards accepteren

Ook de meeste in Nederland uitgegeven creditcards zijn voorzien van een EMV-chip. Consumenten kunnen met hun creditcard bij winkeliers met een EMV-automaat betalen. Voor de overgang naar SEPA is geen merk migratie nodig, omdat creditcards al van oudsher over een in binnen- en buitenland geaccepteerd merk beschikken. Gelet op de gebruikscijfers is de creditcard in Nederland niet erg populair. In Nederland bedraagt het aandeel van creditcardbetalingen in het totaal aantal kaartbetalingen slechts 5%, terwijl dit in landen als Spanje (55%), Italië (40%), Duitsland (20%) vele malen hoger ligt. Nederland is qua betaalcultuur dan ook echt een pinpasland. Hierdoor zou het ook niet logisch zijn als de relatief dure creditcard flink terrein zou winnen. Nederlanders betaalden in 2009 ongeveer 33 miljoen aankopen in eigen land met een creditcard, tegenover bijna 2 miljard aankopen met een pinpas. In 2009 nam het aantal plaatsen waar in Nederland creditcards geaccepteerd worden wel toe.

Uit onderzoek van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) blijkt dat het al dan niet accepteren en tarifieren van creditcards voor ondernemers een keuze is. Ondernemers accepteren creditcards omdat zij het omwille van de klantvriendelijkheid, concurrentie en/of omzet, belangrijk vinden dat klanten met een cre-

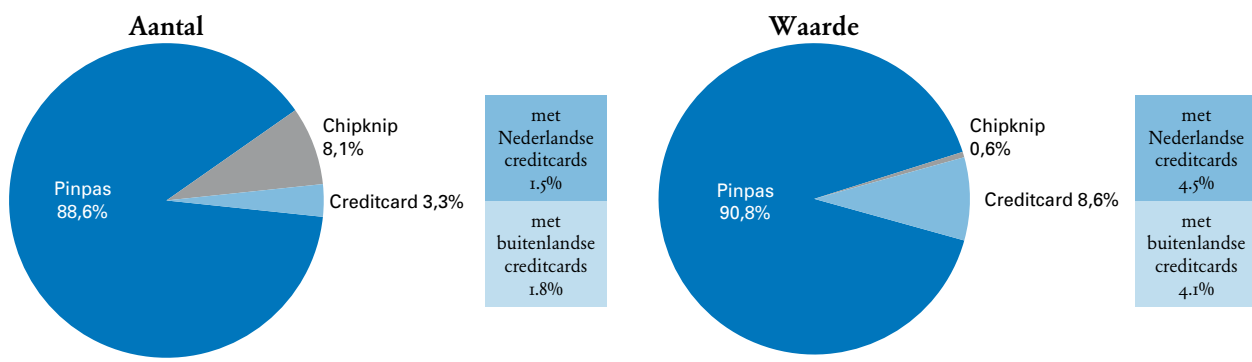
ditcard *kunnen* betalen. Om die redenen zien zij meestal ook af van toeslagen. Zij willen de klant niet beperken in de betaalkeuze en geen extra kooppunten opwerpen, maar hebben uit kosten oogpunt liever dat deze de pinpas of – voor internetaankopen – iDEAL gebruiken. Vaak proberen zij hun klanten dan ook actief te sturen in hun betaalkeuze, vooral met niet-financiële prikkels. Slechts een kleine groep winkeliers brengt wel een toeslag in rekening, om zowel de creditcardkosten te kunnen dekken als de klant bewust te maken van de kosten van zijn betaalkeuze. Als belangrijkste nadelen van betalen met de creditcard noemden de ondervraagde winkeliers naast de relatief hoge kosten nog de lagere veiligheid en de grotere onzekerheid, omdat klanten de creditcardbetalingen vaak achteraf nog kunnen terugdraaien. Het MOB blijft de ontwikkelingen op de creditcardmarkt volgen.

MOB verwerpt Aanbeveling Europese Commissie draagwijdte euro als wettig betaalmiddel

Uit kostenoverwegingen zien Nederlandse winkeliers en banken hun klanten over het algemeen liever pinnen dan contant betalen. In de meeste winkels worden hoge coupures niet aangenomen. De mogelijkheden van een cashloze supermarkt worden onderzocht, en in sommige steden bestaan die al. Dergelijke efficiency en veiligheidbevorderende maatregelen blijken in strijd met de Aanbeveling 'betreffende de draagwijdte en de gevolgen van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel van eurobankbiljetten en -munten' die de Europese Commissie op 22 maart 2010 heeft aangenomen.

Hierin hanteert de Commissie een strikte definitie van de status van wettig middel, namelijk dat de

Grafiek Aandeel creditcards in niet-contante betalingen aan de kassa in Nederland (2009)

euromunten en -biljetten altijd ter finale kwijting van betalingsverplichtingen kunnen worden gebruikt en dat acceptatie verplicht is tegen de volledige nominale waarde. Dit zou betekenen dat winkeliers en andere toonbankinstellingen in de regel alle euromunten en -bankbiljetten als betaalmiddel moeten accepteren. In Nederland is de heersende opvatting dat de contractsvrijheid fundamenteel is in het bestaande rechtssysteem en dat partijen overeen kunnen komen hoe wel of niet betaald wordt. Zo kunnen bij een contante betaling bepaalde coupures worden geweigerd, als dat duidelijk vooraf met een sticker wordt aangegeven. Verder is in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer in 2004 de afspraak gemaakt in winkels, horeca, en bij andere toonbankinstellingen het totaal te betalen bedrag bij contante betalingen af te ronden op eenheden van vijf eurocent. Het MOB heeft in de vergadering van 2 juni 2010 dan ook geconstateerd dat deze aanbeveling voor het gebruik van de euro als wettig betaalmiddel in strijd is met de bestaande praktijkafspraken. De partijen in het MOB wensen deze afspraken voort te zetten omdat ze de veiligheid en efficiency van het betalingsverkeer bevorderen. Het aanhouden van meer wisselgeld en hogere coupures leidt voor de winkeliers, banken en de maatschappij als geheel tot hogere kosten en ook tot minder veiligheid in verband met de grotere kans op overvallen. De aanbeveling bindt de huidige Nederlandse wet- en regelgeving en praktijkafspraken niet, maar voorziet wel in een evaluatie over drie jaar waarbij wordt bezien of regelgevende maatregelen nodig zijn. Daarom heeft het MOB betrokken regelgevers en koepelorganisaties opgeroepen vanuit Nederland al het mogelijke te doen te voorkomen dat deze aanbeveling na de evaluatie wordt omgezet in bindende wet- of regelgeving. Omdat de Nederlandse praktijk vaak niet bekend is in het buitenland vraagt het MOB van winkeliers begrip en een tegemoetkomende behandeling in situaties waarbij niet-ingezetenen betrokken zijn.